

Политическото единство и абсолютният враг в политическата философия на Карл Шмит

Денис Венциславов

докторант, ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“

Political unity and the absolute enemy in Carl Schmitt's political philosophy

Denis Ventsislavov Kirov

PhD Student, Faculty of Law, Sofia University “St. Kliment Ohridski”

denisvk95@abv.bg

Резюме: Изследването на идеите на Карл Шмит винаги е било концентрирано около фундаменталните проблеми на политическия свят. Това обаче оставя някои подвъпроси неизяснени, като пример за подобна концепция е политическото единство. Дефинирането на политическото единство от страна на Карл Шмит съвпада напълно с неговата дефиниция за самото политическо като разделение между приятели и врагове. Поради спецификата на естественото състояние на политическото, което Шмит определя като плуриверсум, политическият субект е тъждествен на политическото единство. Историята обаче трудно допуска осъществяването на идеалните теоретични построения, поради което понякога настъпват конфликти в самите политически субекти, с което те губят своето политическо единство. Тази статия поставя въпроса за последиците от вътрешносубективното разделение и как това се вписва в теорията на Карл Шмит. Най-сериозните последици за политическото е трансформацията на концепцията на врага, защото изключителната ситуация на вътрешнополитическо разделение предполага различна логика. Следователно построението на Шмит трябва да допусне наличието на абсолютизирането на врага в името на оцеляването на политическия субект.

Ключови думи: Шмит, политическо единство, вътреполитическо разделение, политически субект

Abstract: The study of Carl Schmitt's ideas has always been centered around the fundamental problems of the political world. However, this leaves some sub-issues unexplained, such as the concept of political unity. Carl Schmitt's definition of political unity coincides perfectly with his definition of the political as a distinction between friends and enemies. Because of the specificity of the natural state of the political, which Schmitt defines as pluriversum, the political subject is identical with its political unity. History, however, hardly allows for the realization of ideal theoretical constructions, which is why conflicts sometimes occur within the political subjects, whereby they lose their political unity. This article asks about the consequences of intra-subjective division and how this fits into Carl Schmitt's theory. The most serious implication for the political is the transformation of the

concept of the enemy, because the exceptional situation of internal political division implies a different logic. Schmitt's construction must therefore allow for the presence of the absolutization of the enemy for the sake of the survival of the political subject.

Keywords: Carl Schmitt, political unity, political division, political subject

Политическото единство е един от въпросите, които Карл Шмит застъпва в своето творчество, но сякаш вторичната литература, посветена на немския мислител оставя този конкретен въпрос някак изолиран. Единството, като част от характеристиката на политическия субект, заслужава допълнително разглеждане с цел изчистване на неговото значение, както и с оглед на осъзнаването на важноста му по отношение на теоретико-реалистките постройки на Шмит. Наличието на политическото единство като феномен на политическото като цяло е от основно значение за неговото осъществяване в света. Въпреки това, единството разполага с нюансираност на събитийността си, която изисква допълнително изследване с цел неговото пълно изясняване.

Същността на политическото единство

В творчеството на Шмит могат да бъдат обособени два подхода, или две перспективи, по отношение на разглеждането на проблема за политическото единство. От една страна, той го разглежда като елемент на „конституцията“ на една държава в общото цялостно и абсолютно значение на термина „конституция“. Този проблем е разгледан в дълбочина в *Constitutional Theory*. От друга страна обаче, политическото единство съществува и като феномен на самото политическо и затова става част от изложението в *Понятието за политическото*. Пълното разбиране на концепцията за политическото единство може да бъде осъществено само чрез допълващия се паралелен анализ на двете разбираня за и подходи към понятието.

Конституционноправният подход възприема политическото единство като предзададеност. Трябва да се уточни, че при тази аналитична перспектива изходната позиция на тезата е в смисъла на теорията на държавата и нейния генезис. За определение на „конституция“ се приема нейното тъждество с държавата като същност, а не това в строгия правен смисъл на първия закон на вече създадената държава, от което да произлиза качествена разлика между държава и конституция. За Шмит конституцията е държавата, а формата на конституцията е еквивалентна на държавната форма, от което следва изводът, че държавата не е характеризирана от формата, а е самата форма (Schmitt 2008a: 60). Монархия, например, е друго име за държава. За да може обаче да бъде осъществено това формиране и субстанциализиране на държавата в политически релевантен субект, трябва да има наличие на няколко елемента, един от които е политическо единство. Така политическото единство приема значение на съзнателност за желание за политическо съществуване. Според Кенеди това съзнание трябва да се разбира като съгласие относно всички меродавни политически въпроси (Schmitt 2008a: 35), или в смисъла на Шмитианското политическо, съгласие в

разпознаването на враговете на политическия субект. Единството репрезентира общо съществуване в политико-екзистенциална подобност. С други думи, общността, която из себе си вижда определен начин на битуване и го разпознава като собствен е политически единна и в съгласие да вземе решение относно своето политическо съществуване. За да съществува държавата като политически субект, тя трябва да бъде политически единна (Schmitt 2008a: 59). Шмит стига дотам, че в определени случаи поставя знак за равенство между политически субект и политическо единство.

Единството като част от концепцията за политическото вече придобива по-динамичен елемент и съществува в хипотезата на наличие или отсъствие. Вече политическото единство се разглежда отвъд момента на раждането на политическия субект. Своеобразният втори етап на разглеждането на единството се състои в търсенето на условията за неговото наличие и в какъв случай то не е налице. За Шмит политическият момент е този, в който интензификацията на конфликта води до разделяне на групи на приятели и врагове (Schmitt 2008b: 22). Следователно, за да може да бъде възприет един политически субект като такъв, тоест, като политически единен, той трябва да е способен да влезе в конфликт и да се покаже като враг на друг политически субект. Това групиране може да бъде чисто формално или априорно по отношение на конфликта. Напълно възможно е позицията на дадения субект да е предварително заявена като вражеска без да се наблюдава продължителен процес по нейното формиране. В тази хипотеза обаче приятелите и враговете са налични като единства, защото сами в себе си съществуват като врагове на чуждото и приятели на своето. Това единство обаче не е аксиоматично, защото то трябва да е в постоянен процес на интегриране и утвърждаване (Schmitt 2008a: 61). Ценността на своето, тоест приятелското, трябва да бъде установявано при всеки възможен конфликт като такава.

Шмит определя нарушаването на политическото единство в момента на решаващото разделение и потенциалния последващ конфликт. Тоест, ако при даден политически субект, чието управление разпознава определен външен враг, съществуват социални сегменти, които не просто не разпознават този враг като меродавен, но и са способни да попречат на властта да влезе във война, отказът им да влязат в конфликт е знак за липса на политическо единство. Дори и опозиционната позиция да не е способна сама да обяви кой е врагът и с кого трябва да се влезе в конфликт, това не означава, че има единство (Schmitt 2008b: 35). Това, което Шмит вижда като ключово във въпроса за единството, е готовността за жертва в името на дадения политически субект. Политическото цяло на субекта зависи от съзнанието за екзистенциална принадлежност към въпросното битие на субекта и готовността то да бъде защитавано. В този смисъл, властта трябва да бъде реалистична репрезентация на същността на политическия субект, така че да е способна да генерира въпросното единство (Schmitt 2008a: 240) в моментите на изключение, в които бива посочван врагът и субектът влиза в конфликт. Оттук следва, че конфликтът между отделни държави е слабо вероятен, ако отсъства политическото единство.

Цялата тази хипотеза разглежда единствено политическия субект в неговата цялост или вътрешна динамика. Шмит разглежда влизането в конфликт единствено като конфликт между държави, като сблъсък на политически субекти. Това означава, че за него единството е „естественото състояние“ на политическия субект и политическото е интензивно противопоставяне именно между хомогенни групи. Следователно в характеризирането на политическото единство трябва да отделим два различни момента, като и в двата случая говорим за етап на историческо развитие на субекта, след неговото структуриране като такъв, или по-точно – отвъд неговия първоначален генезис. Това, което е важно да бъде разгледано, е моментът на гражданската война или по-конкретно – този момент, в който единството се разпада и субектът започва да губи своята субстанция.

Войната за субекта

Гражданската война като отсъствие на политическо единство е важен елемент на концептуализиране и за самото понятие на политическото, защото е свръхнаситено състояние, което има същностно влияние върху съдбата на политическите субекти. Освен това, гражданската война е момент на типичната за света на политическото парадоксалност, която трудно може да бъде внесена в ясно и изчистено понятие. Гражданската война е втората хипотеза на политическото, която обаче остава някак като бележка под линия и не получава достатъчно внимание. Понятието за политическото е лесно възприемано в смисъла дори на Веберовия идеален тип, а гражданската война е събитието-*изключение*, което винаги поставя под въпрос правилото. В крайна сметка, както твърди и самият Шмит – сам аргументирал се, чрез Киркегор – „правилото не доказва нищо, изключението доказва всичко[1]“ (Schmitt 1985: 15). Гражданската – или ако трябва да бъдем максимално прецизни – вътрешносубективната война е подкатегорията на политическото като източник на неговия привиден парадокс. Трудно би било да си представим, че съществува общество, в което абсолютното мнозинство от неговите членове имат еднакви възгледи за живота и битието, отвъд най-малките населени места (за които също имам съмнения). Може би подобно пълно единомислие е съществувало в най-ранната история, в която главни действащи политически субекти са били племената – достатъчно малки, за да постигнат битово единение; достатъчно млад исторически момент, характеризирани с липса на натрупани потенциални интелектуални или събитийни разделения. Отвъд тези потенциални пълни единения, обществата рядко биват едно общо, следователно – политическите проблеми са винаги налице и във възможност. Една от задачите на държавното лидерство е да не позволява из себе си групирането на приятели и врагове, тоест унищожаване на политическото единство (Vöckenförde 1997).

Настъпването на гражданската война е обръщане на посоката на политическото и на неговата функция, защото субектът губи способността си да бъде политически

субект, именно защото политическото вече е експроприирало неговата субективност. Тоест гражданската война е не просто отсъствие на политическо единство, а е конфликт за самата историческа субективност на въпросния субект, който към този момент не е наличен исторически, защото е неспособен да бъде такъв. До този момент на разделение субектът е бил единен и из неговата субстанция е отсъствало политическото, вместо това то бива насочено навън към враговете на единния субект. При гражданската война тази посока е вече навътре. Метафорично можем да я наречем политическа рефлексия, защото е пре-осъзнаване на своята собственост (не в частно-икономически, а политико-онтологически смисъл). Тук вече политическото създава битийната наситеност на хаоса и конфликта за бъдещето. На практика, това, което не е било способно да запази своята политическа субективност-като-единност вече отсъства и като име. Не буквално, но субектът, който се е наричал по определен начин е временно суспендиран и отсъстващ, защото в конфликта на гражданската война той не може да приеме нито конкретно име, нито конкретна форма, нито конкретна символика, която да демонстрира – и репрезентира – неговата същност. Единствено изходът от конфликта може да върне или да преоснове субективността на въпросния политически агент, чрез което да го въведе посредством символиката, формата, ориентацията и способността за определяне на врагове. Докато трае този интересен момент се открива парадоксът, който бе споменат по-назад в текста: политическото единство гарантира отсъствието на политическото в собствените си граници, едновременно с което гарантира пълната политическа потенциалност на въпросния субект, докато при допускането на политическото вътре из себе си, то субектът губи своето само-основание за политическа потенциалност.

Изходът от вътрешносубективния конфликт не е абсолютен и може да варира. Възможно е субектът да утвърди пред-конфликтната си същност чрез преосъществяването на единството именно в рамките на конфликта. Възможно е от гражданската война да се роди изцяло нов политически субект, наследник на предходния, но с нова същност, нова форма и цялостно политико-екзистенциално обновление. Съществува и хипотеза, в която се раждат изцяло нови политически субекти, не задължително само два, могат да бъдат и повече. Не трябва да се игнорира и вариант, при който гражданската война е последният момент от историческия път на въпросния субект. Войната може да се превърне в непреодолим момент за политическото образувание и да приключи в руините на историческия финал. Няма хипотеза, която да е винаги вярна и възможна във всеки един исторически контекст, поради несигурността на политическите условия, сложността на събитията и множеството политически и неполитически фактори, които са отговорни за развитието на войните и конфликтите. Ключовият и най-важен момент е, че гражданската война е политическо събитие за един субект, което има фундаментално значение за неговата съдба. Дотук можем да заключим, че международните отношения са единствените политически отношения (Holmes 1996: 41) в пълния смисъл на понятието политическо,

но то има и вторична възможност за наличие, в момента на изключението, т.е. гражданската война. Бидейки по същество изключение, в този смисъл то предполага изменения и различно третиране на врага, защото е ситуация извън нормата и изисква решение.

Врагът в разединението

Формулирането на политическото единство логически води до пораждането на допълнителни теоретични проблеми свързани с изначалната постановка на проблематиката. За Шмит винаги е било от изключително значение да се избягва дори теоретичната абсолютизация на врага, защото в неговото признаване – това на врага – се крие собственото битие на политическия субект. Врагът като символ на другото е част от фундаменталната диалектика, в която политическият субект открива своето собствено политическо битие и неговия характер. Врагът е нужен, защото съществува като граница на политическото, като елемента, който дефинира политическото по силата на самото си съществуване. Чуждото създава и смисъла на историята от субективна гледна точка и позволява на събитието да се разгърне в сблъсъка на инобитиета. Наличието на врагове и приятели означава наличието на онтологична хетерогенност в света, която гарантира неговата събитийност (Radloff 2004). Обратно, хомогенизацията на света означава бягство от врага и глобализиране на приятелството, тоест, деполитизация на пространството и света, защото приятелството е безпредметно извън контекста на врага (Schmitt 2008b: 50). Именно в смисъла на тази диалектика Шмит отказва да абсолютизира врага. Един такъв подход би структурирал в обективност вражеството и би позволил отприщване на абсолютна омраза спрямо врага и желанието за отричане на неговата валидност, тоест деполитизация, но достигната по различен път. В единия случай, врагът е с отречен статут на враг, поради априорното желание за деполитизация и хомогенизация, докато в другия случай, врагът е признат като такъв, но с целта да бъде фундаментално изкоренен.

Една от причините за невъзможността за абсолютизиране на врага, която Шмит постулира се състои в идеята, че врагът, бидейки политически, не е задължително да бъде зъл или грозен (Schmitt 2008b: 22-23), защото враждебността не е в името на тези характеристики. За Шмит причината за конфликта не произтича от естетическия статут на другия, а от това дали е приятел или враг, което автоматично предполага възможността за красотата на врага. Тази възможност обаче е изначално без сериозно влияние. Нейната функция е изцяло в смисъла на защита от тотализация на врага. Поради произтичането на концепцията за красиво и грозно от самия политически субект, то оценката като обективност относно другия е безпредметна, защото е отвъд границата на това, което я легитимира като валидност. Следователно конфликтът между врагове е за налагане/защитаване на „моята естетика“ като субективност, а не за естетиката *per se*. Абсолютният враг е враг *in toto*, което го превръща в съвкупност от всичко негативно. Тази идея за връзката с врага е чудесно илюстрирана в историята на

дипломатическите отношения в Европа. Конкретен пример представлява Версайският двор, който обявява дни на траур при новината за смъртта на австрийска ерцхерцогиня, макар и това да се случва във вихъра на Войната за испанското наследство, което предполага вражеските отношения именно между Хабсбургите и Франция (Gavrilov 2016: 256). Идеята за признаването на врага на Шмит обаче трябва да се приема изключително в контекста на Европа и европейската цивилизация, което обаче е тема на друг разговор.

В контекста – в събитието! – на гражданската война битието на врага също влиза във формата на изключението и изменя своята същност. Построение на интересубективния конфликт, политическото абсолютизира врага поради диалектическия модел на структуриране на противопоставянето. Противопоставянето между приятели и врагове в границите на субекта не е по подобие на конфликта между два ясно структурирани политически субекта. В случая вече конфликтът е за изясняването съдбата на субекта и е невъзможно признаването на инобитието за онтологически валидно, защото това противоречи на самата идея за политическо единство. То изисква съгласие и съзнание за приятелство по фундаменталните политически въпроси, свързани с екзистенцията на дадения политически субект. При отсъствието на това съгласие вече се оформя и разделението на приятели и врагове, изцяло в рамките на субекта и изцяло по отношение политическата му релевантност. Новото единство, което ще се появи след края на конфликта, изисква ново съгласие, ново утвърждаване на приятелство. Ако в периода на сформирание на групите на приятели и врагове такова съгласие не е било възможно, вероятността да съществува след края на конфликта е още по-малка.

Битката за субективността изисква абсолютизацията на врага, защото той представлява другото в единното. Чисто логически е невъзможно единението при наличието на чужда визия за това единение. Диалектическото противопоставяне изисква категорично решение и категоричен изход от конфликта, за да може субектът отново да добие своя форма, чрез което да пренасочи отново политическото навън, извън себе си. Задължителността на решението произтича от невъзможното съществуване в дуалистично състояние. Субектът трябва да бъде вътрешно-същностно структуриран, за да постигне своята субстанция и външна форма. Това структуриране и определяне не може да бъде осъществено по различни модели на баланс между репрезентация и идентичност например. Невъзможно е държавата да бъде феодална монархия и либерална демокрация едновременно, така че да съществуват паралелни политически светове вътре из нея. Тази тоталност на войната вътре в субекта води и до така кръвопролитните и жестоки епизоди от гражданските войни. Настъпилото разединение е един от най-тежките моменти от историческия живот на която и да е държава поради екстраординарността на самото събитие – субектът се превръща в разкъсваща се субстанция вътре из себе си, а довчерашните приятели са днешни

врагове. Поради това и политическото изменя своя характер, когато се отнася до вътрешноsubjективните конфликти.

Заклучение

Политическото единство в творчеството на Карл Шмит изисква ясно формулиране и в смисъла на явлението на гражданската война, защото политическото може да бъде налично и в границите на собствения си политически субект. При настъпването на гражданската война обаче политическото изменя своята същност, защото по същество ситуацията е различна от тази, в която се сблъскват два отделни политически субекта. Конфликтът между политически субективности не е конфликт за единение, а е конфликт между признаващи се инобитиета, макар и поставящи се под екзистенциална заплаха. В рамките на хаоса, породен от вътрешноsubjективния конфликт, такава възможност за признаване не съществува, което води и до теоретичното изменение в концепцията за врага. Врагът вече се превръща в абсолютен враг, който не трябва да съществува, за да бъде постигнато единението. Която и от двете страни да спечели, тя ще изхвърли възможността за политическото наличие на другата, защото това противоречи на способността за политическо единство. В рамките на общата граница различията на виреят. Изясняването на въпросите за врага и политическото единство са от ключово значение за доразвиването на концепциите, положени като ревитализация на политическото от Карл Шмит. Тези моменти на теоретичен детайл са същностните елементи, в които се произвежда значението и се открива смисъла на общите понятия на Шмит, или с други думи, изключението обяснява правилото.

[1] В мой превод (Д. К.)

Използвана литература/References:

- Гаврилов, Б. 2016. *Война и мир – кризи, конфликти и дипломация в Европа (1559-1918)*. София: УИ „Св. Климент Охридски“ (Gavrilov, B. 2016. *Voina i mir – krizi, konflikti i diplomatsiya v Evropa (1559-1918)*. Sofia: UI “Sv. Kliment Ohridski”) [In Bulgarian]
- Шмит, К. 2008. *Понятието за политическото*. София: УИ „Св. Климент Охридски“ (Schmitt, C. 2008. *Ponyatiето za politicheskoto*. Sofia: UI “Sv. Kliment Ohridski”) [In Bulgarian]
- Böckenförde, EW. 1997. The Concept of the Political: A Key to Understanding Carl Schmitt’s Constitutional Theory // *Canadian Journal of Law and Jurisprudence*, Vol.X, No.1 (January)
- Radloff, B. 2004. Heidegger and Carl Schmitt: The Historicity of the Political (Part One) // *Heidegger Studies* 20: 83–99
- Schmitt, C. 2008 *Constitutional Theory*. Durham and London: Duke University Press
- Schmitt, C. 1985 *Political Theology: Four Chapters on the Concept of Sovereignty* Cambridge